

EESRINDLIKKE KOGEMUSI

NR. 17

**KASVATAME
ROHKEM
PARTE**

Vabariiklik põllumajandusfilmide festival

«UUS JA EESRINDLIK TOOTMISSE»

MÄRTS—APRILL—MAI 1963. a.

VAADAKE FESTIVALIL FILME TEEMADEL:

TEADUS AITAB MAAVILJELUST

Aatom aitab meid, 2 osa.

Viljakuse reserv, 2 osa.

Bioloogilised taimekaitse abinõud, 3 osa.

Rohelise maailma võlur, 2 osa.

SORDIARETUS JA SEEMNEKASVATUS

Sort ja seemned, 4 osa.

Teraöölane ja selle tõrje, 2 osa.

MAISIKASVATUS

Kubani imetaim, 1 osa.

Mais Altais, 1 osa.

Üks saja kohta, 3 osa.

KAUNVILJAKASVATUS

Maisi vääriline kaaslane, 1 osa.

Pensa uusasunikud, 1 osa.

Söödauba, 2 osa.

Kolmas etapp, 1 osa.

SUHKRUPEEDIKASVATUS

Peedikasvatajate majakas, 3 osa.

Suhkrupeet — väärtuslik söödakultuur, 1 osa.

Üritus on õige, perspektiivne, 1 osa.

KÖÖGIVILJAKASVATUS

Klaastaeva all, 2 osa.

Köögiviljakasvatuse novaatorite juures talvel, 2 osa.

Majakad paistavad kõigile, 1 osa.

AIANDUS

Jutustus lilledest, 2 osa.

Kääbusaiad, 2 osa.

Pool sajandit aias, 1 osa.

LINAKASVATUS

Konveier linapõllul, 2 osa.

TEADUS AITAB LOOMAKASVATUST

Antibiootikumid loomakasvatuses, 3 osa.

Kasutage ära see reserv, 2 osa.

VEISEKASVATUS

Jutustus piimast, 3 osa.

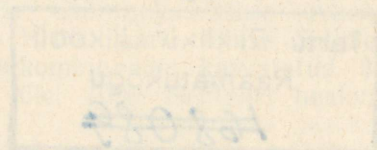
Tõuaretustöö kunstliku seemenduse abil, 2 osa.

A-24630

EESTI NSV PÖLLUMAJANDUSSAADUSTE
TOOTMISE JA VARUMISE MINISTEERIUM

EESRINDLIKKE KOGEMUSI Nr. 17

KASVATAME ROHKEM PARTE

Eesti NSV Põllumajandussaaduste Tootmise ja Varumise
Ministeeriumi Teaduslik-Tehnilise Informatsiooni Büroo

TALLINN 1963

Autor: Haude- ja Linnukasvatusjaamade Trusti
direktor A. Essenson

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

~~168089~~

55572

Kõikjal meie maal haritakse uudismaad ja võetakse kasutusele looduslikud reservid, et kiiremini tõsta nõukogude rahva materiaalsel heaolu.

Meie vabariigis on aga peale tavalise uudismaa veel palju seni halvasti kasutatud «sinist uudismaad» — järvi, jõgesid ja riimveelisi merelahtesid, kus võiks edukalt kasvatada parte ja teisi veelinde.

Praegu on suuremateks pardiliha tootjateks Järlepa ja Sakala tõulinnukasvatuse sovhoos, Tallinna Linnukombinaat ning Saida sovhoos.

Mõned aastad tagasi peeti 1000 pardi üleskasvatamist suureks ja raskeks ülesandeks, kuid 1962. aastal kasvatati tublid linnukasvatajad Järlepa tõulinnukasvatuse sovhoosis 28 500, Sakala tõulinnukasvatuse sovhoosis 17 000 ja Saida sovhoosis 10 000 parti lihaks. Sellele lisandus veel Tallinna Linnukombinaadis kasvatatud 3000 parti. Kokku anti riigile üle 1000 tsentneri heakvaliteedilist pardiliha.

Pardikasvatust tuleks selleks sobivatel järvedel arendada koos kalakasvatusega, sest need tootmisharud täiendavad teineteist.

Millegipärast on levinud arvamus, nagu kahjustaksid pardid kalade elutingimusi. Tegelikult on aga lugu hoopis vastupidine, kui veekogu ühe hektari kohta ei peeta rohkem kui 150—200 parti.

Pardid väetavad väljaheidetega veekogu põhja, soodustades zooplanktoni, põhjaloomakeste, fütoplanktoni, vetikate ja teiste lihtsamate taimorganismide kasvu ning arenemist. Need on aga kaladele rikkalikuks toiduks. Puhastades järve veetaimedest, loovad pardid vee õhustamiseks paremad tingimused.

Ka meie vabariigi sovhoosides kasutatakse järvi peale partide kasvatamise veel hõbekokrede kasvatamiseks. Järlepa ja Saida sovhoosi Varesjärve on kolmel möödunud aastal sisse toodud hõbekokri sugukaladeks ja nagu vaatlusel selgus, on seal praegu hulgaliselt noori hõbekokri.

Samuti kinnitavad vennasvabariikide kolhooside ja sovhooside kogemused, et pardi- ja kalakasvatuse koosarendamine end õigustab.

Moskva oblasti «Leninski» kalamajandis kasvatatakse üle paarikümne aasta parte. Veekogu hektarilt võetakse igal aastal kaks saaki — 8—10 tsentnerit pardiliha ja sama palju kalu.

Ka sellele on mõeldud, mis saab siis, kui parte on järvel kasvatatud mitmeid aastaid ja pardid on järve veetaimedest tühjaks söönud.

Üleliidulise Söötade Teadusliku Uurimise Instituudi spetsialistid uurivad kaug-ida mitmeaastase riisi kasvatamise võimalusi pardikasvatusemajandite veekogudes. Juba eeloleval aastal on kavas tuua ka Järlepa ja Saida sovhoosi järvedesse kaug-ida mitmeaastase riisi istikuid ning hakata seda paljundama. Kaug-ida mitmeaastane riis paljuneb erinevalt meil Maardu ja Otepääl Kalme järves kasvavast üheaastasest indiaani riisist mitte seemnetega, vaid juurevõsunditega ja on võrdlemisi talve- ning kasvukindel. Kaug-ida riis kasvab ka soostunud ja liigvee all kannatavatel maadel, andes hea haljasmassisaagi — 300—400 ts ha kohta.

Seoses uute veetaimede kasvatamisega tuleb välja töötada järve korrapärase kasutamise süsteem, et võimaldada igal aastal erineval osal järvest puhata ja lasta seal kasvada riisil, mis on järgneval aastal maitsvaks söödaks partidele ning varjuks ja planktoni kogunemise kohaks kaladele. Järved tuleb jaotada «kultuurkopliteks» ning nii teadlikult majandades toota igal aastal suurel hulgal pardiliha ja kalu.

Vaatleme, kuidas on eespool mainitud «Leninski» kalamajandis korraldatud pardikasvatus.

Inkubaatorist viiakse ööpäevased partitibud tibulasse, kus nad kasvavad kuni kolm nädalat. Tibulas on temperatuur 18—20° C. Seejärel viiakse noorpardid 19—15 päevaks aklimatisaatorisse, kus nad harjuvad vees käima. Aklimatisaatorit ei kõeta ja parte peetakse siin sügavallapanul. Aklimatisaatorist viiakse pardid nuumabaasidesse. Nuumabaase on kolm ja nad paiknevad järve kaldal. Siin kasvavad pardid seni, kui nende eluskaal on 2,2—2,3 kg. Sellise raskuse saavutavad pardid umbes 60—65 päeva vanuselt.

Esimestel päevadel söödetakse tibudele keedetud pardimune, mis segatakse peente odratangude hulka. Kolmandast päevast alates hakatakse andma segajõusöödast ja lõssist valmistatud pehmesöötta, millele lisatakse heinajahu ja riivitud porgandit. Järgnevatel päevadel lisatakse pehmesöödale veel kapsalehtedest ja porganditest valmistatud silo ning 0,5 grammi kalamaksaõli ja 0,3 grammi pagaripärmi tibu kohta. 23-ndast päevast alates hakatakse söötma keedetud kartuleid. Esimesel nädalal söödetakse parditibusid seitse kuni kaheksa korda päevas, kuuendast kuni viieteistkümnenda päevani viis-kuus korda päevas ja hiljem neli-viis korda päevas. 1961. aastal kasvatati selles majandis 83 000 parti lihaks, s. o. 66 lihaparti iga põhikarjapardi kohta. Ühe emaspardi kohta toodeti 1,5 tsentnerit liha eluskaalus. Riigile müüdi üle 1400 tsentneri pardiliha ja igalt emaspardilt saadi 117 muna aastas.

Oskuslikult majandades on ka meie vabariigis võimalik juba lähematel aastatel senise 1000 tsentneri pardiliha asemel toota mitu korda rohkem ja seitseaastaku viimasel aastal anda riigile vähemalt 5000 tsentnerit pardiliha meie elanikkonna toidulaua mitmekesistamiseks.

Suurendada pardiliha tootmist ja alandada selle omahinda

Pardikasvatuses on käesoleval ajal kaks suunda: esiteks olemasoleva loodusliku söödabaasi maksimaalne ärakasutamine, teiseks intensiivne aastaringne pardikasvatus ilma veekogudeta, parte ainult täisväärtusliku segajõusöödaga söötes.

Vaatleme esimest, meie oludele kohast pardikasvatussüsteemi ja võimalusi toodangu omahinna alandamiseks.

Kuidas alandada omahinda? Mida suurem on ühelt emaspardilt haudeperioodil, veebruarist juunini, s. o. 4—5 kuu jooksul saadav viljastatud haudemunade arv, seda madalam on nende omahind.

Iga haude-linnukasvatustasemele müüdava kümne muna eest, olenevalt nende tõulisest väärtusest, saavad majandid 1 rubla 20 kopikat kuni 2 rubla 20 kopikat. Kui aga realiseeritakse pardimune kondiitritööstustele, siis saadakse kümne muna eest ainult 60 kopikat.

Tavaliselt läheb kogu munatoodangust 80—85%, mõnedes majandites aga siiski tunduvalt vähem, haudeaparatuuridesse ja 15—20% realiseeritakse toiduainete tööstustele. Kui aga toota heakvaliteedilisi haudemune kas või 10% võrra enam, saab majand iga 1000 muna kohta 60—180 rubla sissetulekut rohkem.

Suure tähtsusega on sötade kokkuhoidlik kasutamine. Korralikud söodakünad aitavad kokku hoida 15—18% sööta.

Mõnikord aga kulutatakse partidele söötasid rohkem kui tarvis, sest nende söötmine on valesti organiseeritud. Samuti kasutatakse kalleid ostusöötasid ega asendata neid oma majandis toodetud odavate haljas- ja mahlakate söotadega ning liblikõielistest valmistatud heinajahuga.

Joonis 1. Järlepa tõulinnukasvatuse sovhoosi partitibud järvel.

Kui noorparte peetakse veekogudel, tuleb nad sinna lasta hommikul vara, juba päikesetõusu ajal, ja käest sööta enne mitte anda, kui pardid on järvel ühe korra pugu veetaimi ja -loomakesi täis söönud.

Parditibude näitlik söödaratsioon
(tibu kohta päevas grammides)

Söödad	Tibude vanus päevades					
	1—10	11—20	21—30	31—40	41—50	51—60
Tera-jahusöödad	30	80	120	140	160	160
Sojasõmerik	1	3	7	7	7	7
Linakook	—	2	3	5	6	6
Kalajahu	2	5	10	15	15	15
Liha-kondijahu	—	5	3	5	5	5
Haljassööt või 1—10 päeva va- nustelega porgand	10	10	20	60	100	150
Pagaripärm	1	2	3	3	3	3
Lõss	10	—	—	—	—	—
Kohupiim	5	—	—	—	—	—
Kalamaksaõli	0,2	1	1,2	—	—	—
Kondijahu	0,5	1	1,5	2	2	2
Teokarbid, sööda- kriit	1	2	4	5	6	6
Peen keedusool	—	0,2	0,3	0,5	1,5	2
Kruus	Normeerimata					

Seeduvat proteiini	5,0	13,57	20,56	29,18	31,21	32,06
Seeduvaid toit- aineid	22,7	50,23	87,82	121,92	136,11	139,61
Söötühikuid	46,7	123,50	183,71	202,62	226,27	232,27
A-vitamiini mikrogrammides	408,0	1122,0	1131,0	6000,0	8000,0	13000,0
D-vitamiini mikrogrammides	60,0	206,0	306,0	25,0	25,0	25,0
B ₂ -vitamiini mikrogrammides	165,0	275,0	360,0	406,0	580,0	780,0

Ka partide näljaratsioonil pidamine on kahjulik. Noorpart peab olema realiseerimiseks valmis, s. o. kaaluma 2,0—2,3 kg mitte hiljem kui 55—60 päeva vanuselt. Kõige parem on, kui spetsialistid reguleerivad partide söötmist nii, et juba 50 päeva vanuselt on pardid mainitud kaalus.

Partide realiseerimisega ei või hilineda, sest juba seitsmekümne päeva vanuselt hakkavad noorpardid sulgima. Sulgivaid linde aga lihakombinaadid vastu ei võta. Sulgimine kestab kuu või kaks ning sel ajal pardid võtavad kaalus maha ja neile söödetud sööt tõstab pardiliha omahinda.

50 päeva vanuseks saamiseni kulub ühe kg eluskaalu juurdekasvu saamiseks 3,5 kg täisväärtuslikku segajõusööta, kuid juba 50-ndast 60-nda päevani kulub ühe kilogrammi eluskaalu juurdekasvuks 11,3 kilogrammi segajõusööta.

Kui asendada kallis kalamaksaõli heinajahu ja haljassöödaga, siis võib kokku hoida mitusada rubla.

Kui veekogus on pehmeid veetaimi vähe, tuleb partidele isu järgi sööta peenestatud ristikut, juurviljapealseid, haljasmaisi või söödakapsast. Pardid on halvad karjamaa kasutajad, seepärast tuleb neile haljassööta ette anda pehmesöödasse segatult ja ka lihtsalt peenestatult. Hea haljassööt hoiab ära avitaminoosid ning tagab partide hea arenemise ja kasvamise.

Pardid on väga kiire arenemise ja kasvuga, seepärast peab nende söödas olema küllaldaselt, vähemalt 19%, seeduvat proteiini, sealhulgas ka vajalikul hulgal loomset valku, millest pardid ehitavad oma keha lihaskudesid.

Määrava tähtsusega on pardikasvatuses ühe emaspardi kohta üleskasvatatavate tibude arv. Kui ühe emaspardi kohta kasvatada 5 partitibu, siis saadakse ühe emaspardi kohta realiseerimiseks 10 kg pardiliha eluskaalus. Kui aga suurendada ühe emaspardi kohta kasvatatavate tibude arvu kolmekümneni, suureneb realiseeritav lihakogus ühe emaspardi kohta 60 kg-ni. On ilmne, et jagades emaspardi pidamise kulud 60 kilogrammiga, on nende kulude osatähtsus omahinnas mitu korda väiksem kui neid 10 kilogrammiga jagades.

Järlepa tõulinnukasvatuse sovhoosis kasvatati 1962. a. üles 28500 parti. Ühe emaspardi kohta kasvatati 22,9 noorparti ehk toodeti 52,25 kg pardiliha. Partitibusid

kasvatati esimesel 3 nädalal tibulas ja pärast kuni 60 päeva vanuseni järvel. Söödana kasutati esimesel 20 päeval tibu kohta

segajõusööta	880 g
lõssi	360 „
mune	30 „
kalajahu	15 „
lihakondijahu	30 „
kondijahu	15 „
haljassööta	500 „
<hr/>	
K o k k u	1830 g

20-ndast päevast kuni 60-nda päevani kasutati söödaks ainult segajõusööta ja seda 7,62 kg pardi kohta ehk 3,5 kg 1 kg eluskaalu kohta. Kokku kulutati sööta 1 kg eluskaalu kohta kuni 60 päeva vanuseni 4,1 kg. Normides ettenähtud jõusöödast kasutati ainult kaks kolmandikku.

Pardiliha 1 ts omahind oli 93 rubla, realiseerimisel saadi aga 99 rubla. Kokku realiseeriti 627 tsentnerit pardiliha eluskaalus ja saadi noorpartidest 3650 rubla kasumit.

Põhikarja partide pidamise majanduslik tulemus

1962. a. oli sovhoosil 1400 põhikarja parti, neist 1200 emasparti. Plaan oli saada ühe pardi kohta 61 muna. Plaan täideti ja saadi kokku 73 200 muna. Haudejaamadele müüdi 59 200 haudemuna. Partitibudele söödeti 14 000 viljastamata muna. Viljastamata munade hulk oli suur seepärast, et peeti vähe isasparte. Põhikari komplekteeriti 1961. a. juulikuu lõpul kasvama võetud partidest ja likvideeriti 1962. a. juuni lõpul, kui pardid munemise lõpetasid. Seega olid pardid majandis üleskasvatamiseks kulunud ajaga kokku ainult 11 kuud.

Põhikarja likvideerimisel saadi 4000 kg pardiliha eluskaalus, mille realiseerimisest laekus 3960 rubla. Kui noorpartide kasvatamisest saadud kasumist — 3650 rubla — maha arvata põhikarja kahjum 823 rubla, siis jääb kasumiks 2827 rubla.

Muidugi oleks kasum võinud suurem olla, kui tibude üleskasvatamisel oleks suudetud neid 83,8% asemel säilitada vähemalt 90—95% ulatuses kasvama võetud tibude

arvust. Samuti oli veel väike ühe emaspardi kohta kasvama võetud tibude arv. See on tingitud pardikasvatuse sesoonsusest.

Tibude suremus oli eeskätt tingitud kitsastest ruumidest ja valgurikaste loomsete söötade vähesusest, sest segajõusööt ei sisaldanud vajalikul hulgal seeduvat proteiini. Need asjaolud tingisid ka vajalikust suurema segajõusööda kulu 1 kg liha tootmiseks.

Kõige lähemal ajal on tarvis suurendada pardiliha tootmist ühe emaspardi kohta 60 kilogrammini ehk kasvatada lihaks 50 000—60 000 parditibu. Nagu näitavad kogemused, tuleb munade viljastatuse parandamiseks pidada üks isaspart viie emaspardi kohta.

Suure arvu parditibude kasvatamisel on oluline vooltootmise väljakujundamine. Selleks peab majandil olema küllaldase suurusega põhikari, kellelt saadakse igas dekaadis vähemalt 15 000 haudemuna. Saadud munadest on võimalik hautada 10 000 parditibu. Selleks tuleks pidada vähemalt 2500 emasparti ja 500 isasparti. Selline emas- ja isaspartide vahekord tagab hea munade viljastatuse. Kuid haudemunade viljastatust saab tõsta ka sel teel, et peetakse osa isaslinde kogu aeg emaslindudest eraldi ja perioodiliselt vahetatakse neid karjas olnud isaslindudega, kelle suguline potentsiaal on vähenenud. Seega on põhikarja vajalikuks suuruseks 3000 lindu.

Põhikarja pidamiseks tehtavate kulutuste vähendamiseks on Järlepa sovhoosis ja teistes Häude-Linnukasvatustsjaamade Trusti majandites põhikari komplekteeritud hilisemast, s. o. juuni- või juulikuus kasvama võetud partidest. Seda tehakse arvestusega, et noorpardid saavad suguküpseks ja hakkavad munema veebruari lõpul või märtsi algul. Igal aastal uuendatakse põhikari 80% ulatuses. Munemise lõpetanud põhikarjapardid realiseeritakse lihaks enne nende sulgima hakkamist. Sel teel vähendatakse põhikarja pidamise kulusid.

Varem, kui põhikari komplekteeriti aprillis või mais koorunud tibudest, söödeti täiskasvanud parte mitu kuud ilma, et nendelt oleks saadud haudemune. Nüüd on partid põhikarjas sel ajal, mil nad munevad, s. o. täiskasvanuina, ainult viis kuud.

Suguluspaarituse negatiivsete tagajärgede ärahoidmi-

seks tuleb süstemaatiliselt tuua tõumaterjali teistest pardikasvatusemajanditest.

Vooltootmise rakendamiseks pardikasvatuses on vajalik veel küllaldase suurusega tibula ja veekogu ääres kergete katusealuste-uumabaaside olemasolu. Tibulas kasvatatakse parditibusid kaks kuni kolm nädalat, olenevalt ilmastikust. Nii majanduslikult seisukohalt kui ka parditibude kiire arenemise ja kasvamise tagamiseks on väga oluline, et neid saaks võimalikult varakult vette lasta. Seepärast tuleb tibud kasvama võtta aprilli lõpul või mai algul, iga kahe-kolme nädala järel uus partii. Juunis-juulis, kui ilmad on püsivalt soojaks läinud, võib tibude partiide vahelist intervalli lühendada kümne päevani. Nii saab ühes ja samas tibulas kasvatada 4—5 suurt tibude partiid. Tibulast viiakse noorpardid veekogu äärde laagrisse. Katusealused varajaste tibude jaoks peavad olema tuulekindlad ja rikkaliku ning kuiva allapanuga. Kui ilmad püsivalt soojaks lähevad, võivad pardid ka öösel viibida väljas traatvõrguga piiratud tarandikus, kust nad juba varahommikul võivad minna veekogule sööta otsima.

Parem on, kui noorparte saab veekogul hoida partiide viisi eraldi, sest siis on neid kergem realiseerimiseks valida. Kui aga selleks võimalus puudub, tuleb iga pardikoorma lihakombinaati saatmiseks eelmisel päeval välja valida tapaküpsed linnud, sest lahjasid ja sulgivaid linde vastu ei võeta. Ka veekogul partiide viisi üleskasvatamise korral tuleb parte enne realiseerimist üle vaadata ja sorteerida, kuid tööd on siis vähem. Noorpartide õigeaegne realiseerimine enne nende 50—55 päeva vanuseks saamist otsustab majanduslikud tulemused. Seega tuleb 10 000-pealine pardikari realiseerida mõne päeva jooksul. Selleks on vaja eelnevalt lihakombinaadiga kokku leppida ja koostada partide realiseerimise graafik ning sellest rangelt kinni pidada. Nii välditakse partide asjatu söötmine ja sulgima hakkamine.

Tööviljakuse suurendamiseks on tarvis partide söötmine mehhaniseerida. Pehmesööda segamiseks võib suure eduga kasutada tavalist mõrdisegajat. See vabastab parditalitajad aeganõudvast ja raskest käsitsitööst.

Sööda etteandmine on aga mehhaniseeritav lintisöödakünade kasutusele võtmisega. Keila sovhoosis on niisugu-

Pekingi tõugu sugupartide näitlik söödaratsioon
(grammides pardi kohta päevas)

Söödad	Talvel detsember- -vebruar	Munemis- perioodil
Mais	10	20
Oder	30	30
Kaer	40	30
Nisukliid	20	20
Hirss	20	30
Segajõusööt	35	25
Idandatud oder	40	—
Idandatud kaer	—	50
Kalajahu	8	15
Liha-kondijahu	8	5
Sojakook	—	5
Linakook	5	10
Kaseiin	10	10
Lutsernijahu ¹	10	10
Lõss	10	20
Pagaripärm	5	10
Kalamaksaõli	2	3
Suhkrupeet	150	200
Keedetud kartulid	50	50
Teokarbid	6	6
Kondijahu	2,5	5
Peen keedusool	2	2
Ratsioon sisaldab:		
seeduvat proteiini	39,6	47,5
seeduvaid toitaineid	182,9	210,0
grammsöötühikuid	312,6	311,1
A-vitamiini mikrogrammi	1684,0	1881,0
D- „ „	45,7	33,0
B ₂ - „ „	401,0	512,5
Fosforit milligrammi	2157,0	2617,6
Kaltsiumi „	5219,9	5892,3
Naatriumi „	1414,1	1486,2

¹ Söödetakse kuni haljassööda saamiseni.

sed söödakünad ehitatud kanade söötmiseks, kuid vastavalt kohandatuna saab neid edukalt kasutada ka partide jaoks.

Partide sööda mehhaniseeritud segamine ja etteandmine võimaldab esialgsete arvestuste järgi suurendada parditalitaja koormusnormi vähemalt 10 000 pardini.

Viimasel ajal peetakse linde sügavallapanul. See hoiab kokku palju tööjõudu. Et saada õiget ja otstarbekat sügavallapanu, on tarvis seda perioodiliselt segada, et hoida allapanus elavatena ja tegutsevatena aeroobseid pisikuid. Paatunud kooriku tekkimine sügavallapanule muudab selle väärtusetuks, sest sellises allapanus hakkavad arenema anaeroobsed pisikud. Allapanu muutub külmaks ja märjaks ning see on ohtlik lindude tervisele. Eriti kiiresti tekib paatunud koorik allapanule partlates, sest pardid oma lestjalgadega tallavad allapanu kiiresti kinni ja katavad väljaheidete korruga. Seepärast on tarvis eriti talvel hoida partlas sügavallapanu pidevalt kobedana, et selles toimuksid aeroobsed käärimisprotsessid. Siis on allapanu soe ning partidel ei esine külmetushaigusi ega munajuhapõletikku.

Sügavallapanu segamine suurtes lindlates on töömahukas protsess, mistõttu on vaja see töö mehhaniseerida. Segamiseks sobib iseliikuv elektrifrees $\Phi C-07A$, mille tööjõudlus on kuni 650 m^2 tunnis. Elektrifreesi käitab 2,8-kilovatise võimsusega elektrimootor. See tööriist kobestab allapanu kuni 25 sm sügavuselt, mis on küllaldane paatunud kooriku tekkimise ärahoidmiseks.

Uudsed võtted pardikasvatuses

Suurt tähelepanu pööratakse pardikasvatuse arendamisele Hollandi ja Saksa FV põllumajanduses. Paljud majandid on spetsialiseerunud pardikasvatusele.

On huvitav märkida, et toodetakse nii pardimune kui ka pardiliha. Hollandis toodeti ekspordiks juba 1952. aastal 34,7 miljonit pardimuna ja pardiliha moodustas suure osa eksporditavast linnulihast.

Seoses spetsialiseerumisega on üle mindud ka intensiivsele aastaringsele pardiliha tootmisele, mida soodustab peaaegu talveta mereline kliima.

1962. aasta suvel viibis Nõukogude Liidus Saksa Föde-

ratiivse Vabariigi üks suuremaid pardikasvatajaid R. Bölz, kes ajakirja «Ptitsevodstvo» toimetuses jutustas oma kogemustest intensiivse pardikasvatuse alal.¹

R. Bölzi farm on spetsialiseerunud pardi- ja kalkuni-liha tootmisele.

Farmi 500 hektarist kasutatakse teravilja kasvatamiseks 400 hektarit ja hektarisaagid on kõrged.

Farmis kasvatatakse aastas 1,2 miljonit parti ja realiseeritakse 2500 tonni pardiliha.

Pardiliha toodetakse aasta läbi, kusjuures parte peetakse käestsöötmisel. Parte veekogudele ei lastagi. Farmis peetakse põhikarjas 11 000 emasparti. Põhikari komplekteeritakse kaks korda aastas. Sügisel viiakse põhikarja märtsis koorunud tibudest kasvatatud 5-kuused noorpardid, kes munevad mai-juunikuuni, mil alustavad mune-mist novembris koorunud tibudest kasvatatud noorpardid, kes selleks ajaks on samuti viie kuu vanuseks saanud.

Iga nelja-viie emaslinnu kohta peetakse üks isasind, mis tagab haudemunade hea viljastatuse.

Põhikarja peetakse sügavallapanul ühekordsetes lindlates, mis on jaotatud 25 parti mahutavateks sektsioonideks arvestusega, et ühe pardi kohta oleks 1 m² põrandapinda. Iga sektsiooni jaoks on sama suur põhuga kaetud ja traatvõrguga piiratud solaarium. Lindlas ega solaariumis pole munemispesi. Partidel on alati puhas allapanu ja määratud mune peaaegu ei ole, kuigi pardid munevad allapanule.

Põhikarja parte söödetakse granuleeritud täisväertusliku segajõusöödaga automaatsöötjatest. Automaatsöötjad mahutavad igaüks 250 kg segajõusööta, millest jätkub 100 pardile 10 päevaks.

Põhikarja kahekordse komplekteerimise korral on söödatarve ühe täiskasvanud söödal oleva pardi kohta aastas järgmine:

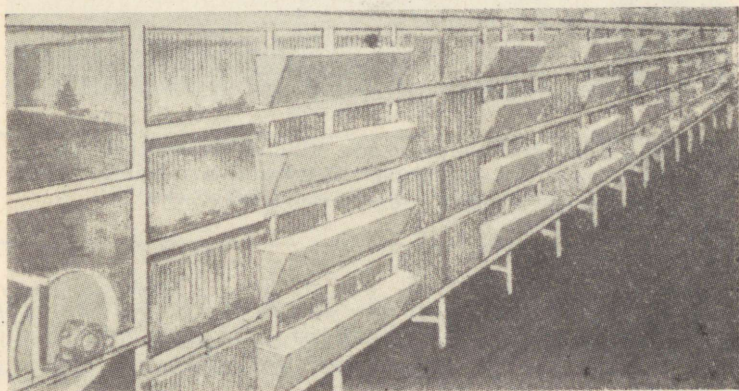
jõusööta	72,0 kg
sellest kaunvilja	7,5 "
õlikooke	7,0 "
loomset jahu	5,2 "
hüdrolüüsipärmi	1,8 "
teokarpe	3,0 "
kondijahu	2,0 "
heinajahu	5,0 "

¹ «Ptitsevodstvo» 1962, nr. 10.

haljassööta	20,0	„
silo	15,0	„
suhkrupeeti või kartulit	10,0	„
A-vitamiini	200 000	rahvusvah. ühikut
D ₃ -vitamiini	300 000	„ „

Ühe söödal olnud emasparti kohta saadi 1961. aastal keskmiselt 220 muna ja 200 kg liha.

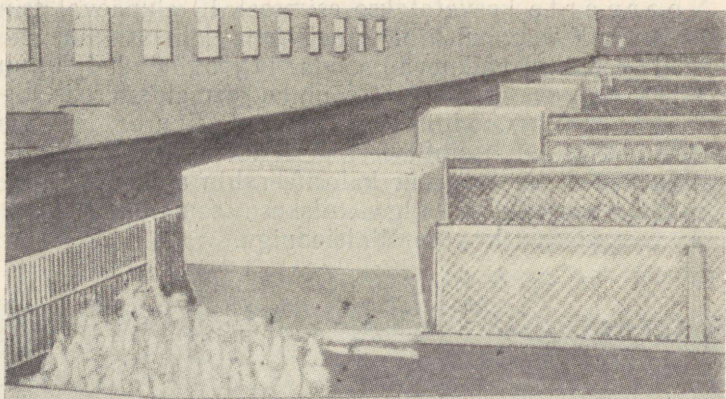
Noorparte kasvatatakse esimesel 10 elupäeval tsingitud traadist valmistatud neljakorruselistes puurides. Puuride esiküljel paiknevad sööda- ja jooginõud. Iga puurikorruse all on kummilint sõnniku eemaldamiseks. See lint eemaldab perioodiliselt sõnniku, kusjuures lint pestakse puhtaks ja desinfitseeritakse automaatselt. Ruumis hoitakse 28° C temperatuur kalorifeerahju abil. Süsihappegaasi, ammoniaagi ja liigse niiskuse eemaldamiseks on ruum varustatud hea ventilatsiooniga.

Joonis 2. Puurid 1—10-päevaste partitibude kasvatamiseks.

10. kuni 28. päevani peetakse partitibusid sama hoone teistes ruumides põrandal asuvates sektsioonides. 9 m² suurusesse sektsiooni paigutatakse 100 partitibu. Sektsioonide vahele on jäetud vahekäik, kus võib traktoriga liikuda. Iga päev vahetatakse sektsioonides turba-põhu allapanu. Iga partii järel pestakse sektsioonid veejoaga puhtaks ja desinfitseeritakse.

28 päeva vanused noorpardid viiakse üle teise ruumi, kus on ka solaariumid, ja siin peetakse neid kuni 53—55 päeva vanuseks saamiseni, mil nad realiseeritakse. Talvel kasvatatakse noorparte 55.—58. elupäevani. Ühte partlasse paigutatakse 20 000—25 000 parti ja neid talitab üks inimene.

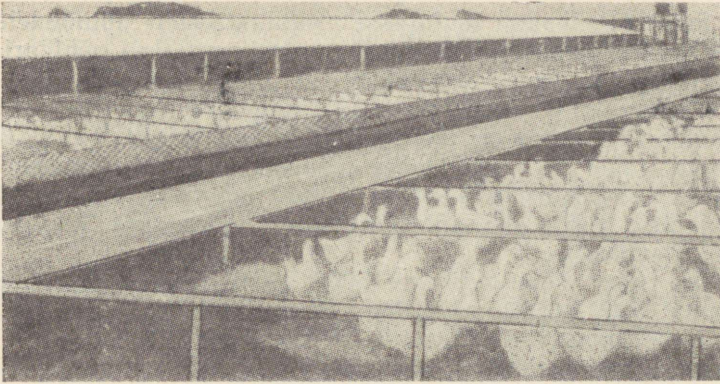

Joonis 3. Parditibula sisevaade. Tibulas kasvatatakse parditibusid 10. kuni 28. elupäevani. Esiplaanil automaatsöödanõu granuleeritud segajõusööda söötmiseks.

Noorpardid saavutavad 53—55 päeva vanuselt 2,5-kilogrammise eluskaalu ja ühe kilogrammi eluskaalu saamiseks kulub 3,4—3,5 kilogrammi granuleeritud segajõusööta.

Noorparte söödetakse automaatsöötjatest, kuhu granuleeritud segajõusööt pannakse kord nädalas. Pardid võivad süüa kogu ööpäeva. Iga kilogrammi sööda kohta antakse partidele 4000 rahvusvahelist ühikut A-vitamiini ja 1300 rahvusvahelist ühikut D₃-vitamiini. Nii täiskasvanud kui ka noorpartide söödas on 19% seeduvat proteiini.

Kõikidest kuludest moodustab söödakulu 80%. Majandis ei esine mingeid lindude haigusi, sest ei kasutata vee kogusid ega teistest farmidest pärinevatest munadest hautatud tibusid.

Joonis 4. Parded on tapaküpsed. Esiplaanil võrkaiaga piiratud solaariumid.

Tabel 3

R. Bõlzi farmis kasutatav granuleeritud segajõusööda koostis %-des

Sööda komponendid	Täis- kasvanud partidele	Parditibudele ja noorpartidele	
		1.—2. nädalal	3.—8.5. nädalani
Purustatud mais	20	13	12
Odrajahu	20	26	22
Nisujahu	25	26	22
Rukkijahu	—	—	8
Tapiokijahu	—	5	10
Nisukliid	10	5	5
Nisuüdujahu	3	2	—
Sojakoogijahu	3	3	3
Kunstlikult kuivat. heinajahu	5	3	3
Söödapärm	3	5	5
Kalajahu	6	8	6
Verejahu	2	2	2
Mineraalsöödad	3	2	2
	100	100	100

Suurt tähelepanu osutatakse profülaktilistele abinõudele. Viirusliku hepatiidi vältimiseks vaksineeritakse põhikarja parte elava viirusevaktsiiniga.

Farmil on oma tapamaja ja külmhoone. Lindude töötlemine tapamajas on täielikult mehhaniseeritud. Tapajääk (pead, jalad jm.) söödetakse sigadele ja suled realiseeritakse suletööstusele. Tapetud linnud jahutatakse ja ainult vajaduse korral külmutatakse ning saadetakse kaubandusettevõtetele.

Iga päev realiseeritakse 5000 parti ja võetakse kasvama 5000—6000 parditibu. Parditibude suremus kuni realiseerimiseni ei ületa 1,5—2 protsenti.

Meie kolhooside ja sovhooside edasisel spetsialiseerumisel tuleb arvestada ülalkirjeldatud intensiivse pardikasvatuse kogemusi.

Sanitaar-profülaktilistest abinõudest pardikasvatuses

Partide pidamisel veekogudel võib esineda usstõbesid. Seepärast tuleb kõik toiduainete- ja kalatööstusjäätmed enne söötmist aurutada, tehes niiviisi siseparasiitide munad ja tsüstid kahjutuks.

Kui pardifarmi valveks ning partide kaitseks röövlomade ja lindude vastu kasutatakse teenistuskoeeri, tuleb neid kord kvartalis dehelmintiseerida, sest koerad levitavad päelusstõbe ja teisi siseparasiite.

Usstõbede ärahoidmiseks on oluline kasutada 35—40 päeva vanuste partide töötlemiseks arekoliini arvestusega 1 ml (1:2000) lahust 1 kg eluskaalu kohta. Samuti võib anda 0,3 grammi filiksaani 1 kg eluskaalu kohta segus söödaga või 0,1 grammi kaltsiumarsenaati ühe kilogrammi eluskaalu kohta kord päevas õhtuse söödaga kolm päeva järjest.

Varajaste parditibude kasvatamisel on avitamiinide vältimiseks efektiivseks vahendiks kiiritamine PK-7-tüüpi ultraviolettkiirituslambiga, kusjuures

kuni 10 päeva vanuseid tibusid võib kiiritada 1 minut päevas					
10—20	”	”	”	”	2 minutit ja
20—35	”	”	”	”	3—4 minutit.

Kuni 10 päeva vanustele tibudele on soovitatav anda 3—5 mg biomütsiini või biovitiini tibu kohta päevas nende kasvu stimuleerimiseks.

Iga päev tuleb pesta ja desinfitseerida sööda- ja jooginõusid.

Põranda desinfitseerimiseks on vaja enne sügavalla-panu lindlasse paigutamist põrandale puistata ühe m² kohta 1 kg värskelt kustutatud lupja.

Pardikasvatus ootab neid, kes aitaksid kaasa toiduainete külluse loomisele meie maal. Kui kõik kolhoosid kasutaksid oma maadel asuvaid järvi ja jõgesid oskuslikult pardi- ja kalakasvatuse arendamiseks, suureneks pardiliha ja kalade tootmine kiiresti ning väbariigi töötajate toidulauale tuleks peagi palju maitsvat lisa.

ВЫРАЩИВАЕМ БОЛЬШЕ УТОК

На эстонском языке

Бюро научно-технической информации Министерства производства
и заготовок сельскохозяйственных продуктов Эстонской ССР

Таллин, ул. Харьу, 11

Тõimetaja H. Kurik

Tehniline toimetaja B. Rohma

Korrektor S. Annus

Ladumisele antud 22. I 1963. Trükkimisele antud 22. II 1963. Paber 54×84. 1/16.
Trükipoognaid 1,25. Tingpoognaid 1,03. Arvestuspoognaid 0,92. Trükiarv 3000.
MB-12014. Tellimise nr. 252.
Trükikoda «Bolševik», Viljandi V. Kingissepa t. 26/31.

Tasuta

LOOMADE VABAPIDAMINE

Lehmade vabapidamine, 3 osa.
Uutele künnistele, 2 osa.
Põllumajanduse uudised nr. 1 1963. a., 2 osa.

SEAKASVATUS

Sigade kunstlik seemendamine, 3 osa.
Söödapasta on väärtuslik seasööt, 1 osa.
Põllumajanduse uudised nr. 1 1963. a., 2 osa.

LINNUKASVATUS

Lindude söötmine ja nuumamine, 2 osa.
Kanevskaja linnukasvatajate kogemusi, 2 osa.
Part on tähtis lind, 1 osa.

LAMBAKASVATUS

Kasvatage varavalmivaid lihavillalambaid, 3 osa.
Orenburgi lambapügamismeetod, 2 osa.
Gulissai ime, 1 osa.

VETERINAARIA

Põllumajandusloomade tuberkuloos, 3 osa.
Veiste nahakiin, 2 osa.

AUTOMATISEERIMINE JA MEHHANISEERIMINE PÕLLUMAJANDUSES

Automaatika ja põllumajandus, 2 osa.
Automaattraktor, 1 osa.
Silovarumise mehhaniseerimine, 1 osa.
Teraviljakultuuride voolkoristamine, 1 osa.
Traktorid töötavad kiiremini, 5 osa.
Põllumajanduse uudised nr. 9 1962. a., 2 osa.

CHUSTEHNİKA PÕLLUMAJANDUSES

Ohutustehnika töötamisel põllumajandusmasinatega, 3 osa.
Mehhanismide ohutu käsitsemine loomakasvatusefarmides, 3 osa.

LOOMAKASVATUSE MEHHANISEERIMINE

Üt piima- ja loomakasvatusefarmide mehhaniseerimises, 3 osa.
Ultrahelid loomakasvatuses, 1 osa.

MAAPARANDUS

Maade kuivendamine kinnise дренаažiga, 2 osa.
Nad võidavad mädasoo, 2 osa.

KOLHOOSIKÜLA TÄNAPÄEV

Maa-asulate planeerimine ja hoonestamine, 3 osa.
Missugune peab olema meie asula, 2 osa.

EESTI NSV PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE TOOTMISE
JA VARUMISE MINISTEERIUM

TASUTA

A-24630

X

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00357837 6